

Sproģos mācās būt iederīgi sabiedrībā

→ 1. lpp.
**Ar pusi
no "algas" mēnesi
neizdzīvotu**

Sproģos dzīvojošie paši gādā sev ikdienai nepieciešamo, tajā skaitā iepērkas veikalā, bet ienākumi nereti ir vien nedaudz virs 200 eiro. Bez pabalsta, atskaitot teju pusi naudas līdzmaksājumam, ar atlikušo naudu mēnesi izdzīvot nebūtu iespējams. Ingrida Baļčune pirms darba Sproģos bija uzņēmēja, tāpēc arī skatījums uz grupu dzīvokļa darbību, tajā skaitā finansējumu, taupību, darba rezultātu viņai ir no uzņēmējas puses. "Sākumā bija grūti, bet tagad jau esmu sapratusi, kā viss darbojas," saka Ingrida. Bijušās Sproģu skolas ēka pieder pašvaldībai, visi tehniskie jautājumi jārisina ar Zalves pagasta pakalpojumu centra vadītāju Dzintru Noreiku. Sociālais dienests piedāvā tikai pakalpojumu. Ingrida saka, lielu ieguldījumu dzīvokļa tapšanā devusi viņas ģimene. Meita ir interjera dizainere, un viņas darbu var novērtēt katrā istabā. Tāpat savu laiku un darbu ieguldījuši Ingridas dēli, znots. Dažas telpas, piemēram, nodarību, kurā grieš un vairāk nekā četrus metrus augsti, kopīgi krāsojuši visi iemitnieki.

Kad ikdienas darbi apdarīti, iemitnieki var doties uz netālu esošo bijušo bērnudārza ēku, kur ir bibliotēka un treniņzāle. Lasišana un svaru cilāšana ir vienlīdz augstu novērtēta šeit dzīvojošo vidū.

Bez prasmes lasīt un rakstīt

Ingrida teic — kamēr nebija novilkusi robežas attiecībā ar dzīvokļa iemitniekiem, viņi vakaros brīvdienās zvanījuši par katru sīkumu. Tomēr jāapzinās, ka šī nav tikai iestāde, bet arī deviņu cilvēku mājas, tāpēc vide jāveido ģimeniska.

Iesākumā bija sarežģīta komuni-

LABĀK KĀ VIENĀ OTRĀ MĀJĀ. Atpūtas istabā ēdienus un dzērienus gan nav atļauts ienest.

kācija ar šeit dzīvojošo cilvēku vecākiem. Daži ir distancējušies, neko nevēlas zināt par saviem bērniem, tāpēc vajadzēja runāt, atgādināt, ka viņi joprojām ir dzīvi, jūtoši un domājoši. Savukārt citi jau sākotnēji uz šo formātu — dzīvošanu patstāvīgi — skatījušies ļoti skeptiski.

Stāstot par dzīvokļa iemitniekiem, Ingrida saka, ka šeit dzīvo deviņi cilvēki, kuri pamazām apgūst sociālās prasmes, dažādas ikdienā nepieciešamas iemaņas, zināšanas. Trīs no iemitniekiem nemāk lasīt un rakstīt. Mēģinājumi viņiem iemācīt šīs prasmes bijuši neveiksmīgi.

Ne visi šeit mītošie ir ar garīgu atpalcību kopš dzimšanas. Viens no viņiem studēja Latvijas Lauksaimniecības universitātē, pabeidza četrus kursus Veterinārmedicīnas fakultātē, un tad kaut kas notika...

Savulaik studiju gados Ingrida pati piepelnījusi, strādājot Jelgavas psihoneiroloģiskajā slimnīcā, un tur starp pacientiem bija gan bijuši baletdejojāta, kuģa kapteinis un citu profesiju pārstāvji. Pieredze no dar-

ba jaunībā tagad palīdz situācijās, kad kādam no iemitniekiem rodas slimības uzliesmojumi un nepieciešama neatliekamā medicīniskā palīdzība un policijas līdzdalība.

Lielākie ieguvumi — klusums un brīvība

Ikdienā šādus cilvēkus, kuriem ir garīga rakstura traucējumi, sabiedrība diskriminē, viņiem ir ierobežojumi gan darba tirgū, gan sadzīvē. Sproģos viņi izbauda tādu pašu dzīvi, kādu jebkurš no mums, tajā skaitā ēdiena gatavošanu, drēbju mazgāšanu, budžeta plānošanu. Jāpatur prātā, ka pirms tam viņi visi dzīvoja pensionātā — Mēmeles un Iecavas. Tagad, pēc gada, kad viņiem jautā, kas šeit patīk un kas nebija pensionātā, viņi saka — klusums. Pensionātā uz tualeti, dušu bija jāstāv rindā, istabā dzīvoja vismaz četri cilvēki, turklāt nereti fiziski spēcīgākais apcēla vājākos, tajā skaitā atņēma mantas. Šeit katram ir sava istaba, aizejot var aizslēgt durvis. Brīvība ir otrs lielais ieguvums. Ja dzīvokli atstāj ilgāk par astoņām stundām, žurnālā jāatzīmē — kur brauks un kas būs kontaktpersona izbraukuma laikā. Iemitnieki brauc uz Jēkabpili, Rīgu, Aizkraukli un citviet.

Nelietīgu cilvēku izmantoti

Ingrida saka, ka ieguldīts milzīgs darbs, lai cilvēkiem, kuri gadu desmitus dzīvojuši vidē, kurā pašiem par sevi tikpat kā nevajadzēja domāt un bija iestrādājušies savi ieradumi, iemācītu citkārt elementāras lietas. Klājies ļoti dažādi. "Esam uzstādījuši sev augstus kritērijus, tajā skaitā par kārtību telpās. Tādas, kādas tās redzāt šodien, ir katru dienu. Katram šeit dzīvojošajam izstrādāts sociālās rehabilitācijas plāns, kurā

aprakstītas viņa prasmes, un tas, kas vēl jāiemācās," teic grupu dzīvokļa vadītāja. Dažiem, atnākot uz Sproģiem, nebija derīgu personu apliecinošu dokumentu, citiem veselības problēmas. Nācās braukt uz banku, slēgt vecos kontus, atvērt jaunus, risināt jautājumus par parādsaistībām. Viena no lietām, ko šie cilvēki nav apguvuši, ir finanšu prātība. Vairākiem no viņiem izveidojies parāds, jo šos cilvēkus, viņu dokumentus mēdza nelietīgi izmantot, lai nomaksā iegādātos telefonu un citas dārgas lietas. Šie parādi velkas no dziļas pagātnes. Toties tagad četri cilvēki iemācījušies naudu krāt un iegādājušies paši savus ledusskapjus.

Ingrida atceras pirmo reizi, kad visi kopā iepirkušies lielveikalā Jēkabpilī. Bija nobijušies, kā pielīpuši viens otram, viņas iepirkuma ratiem, bet jau nākamajā reizē katram bija savi ratiņi, un tad vajadzēja piekorigēt, lai tajos nenonāk pārāk dārgas preces. Tagad kopīgs pikniks pie upes ar maksākeršanu, peldēšanas un ugunsroku ir iecere, kuru realizēs nākamajā gadā.

Nebija vēlami kā pasažieri

Tomēr pats galvenais ir nepieciešamība šeit dzīvojošos nodarbināt. Sākumā gan bijušās pretenzijas, ka pašiem jāravē puķu dobes un jāmazgā gaitenis. Katru mēnesi veido nodarību plānu, kurā katrā dienā

ir praktiskas nodarības jeb dzīves skola. Piemēram, intervijas dienā bija nodarība par uzvedību mežā. Nesen bija atgādājums, kad daži iemitnieki devās uz mežu, un vienam no viņiem palika slikti. Nodarībā runāja par šo situāciju, to, ka jāapzinās savas fiziskās spējas, pirms došanās mežā, kam jābūt līdzī. Pirmajos mēnešos par problēmu izvērtās autobusu šoferu nevēlēšanās uzņemt dzīvokļa iemitniekus autobusā. Ie-

mesls — viņi blāustījās, telefonā klausījās skaļu mūziku. Uzvedības problēmas atrisināja dzīves skolas nodarībās, un visi brīnišķīgi iemācījās uzvesties pieklājīgi. Kādā citā nodarībā izrunāja situāciju — kāpēc nokavēja autobusu. Cilvēks sēdēja pieturā, kaut ko darīja telefonā, un autobuss pabrauca garām.

Visi šeit dzīvojošie gaida keramikas nodarības. Tās vada neretie Zanda Ragele. Kopīgi izgatavotas māla plāksnītes katrai no istabām ar tās iemitnieka vārdu. Mākslas terapijas nodarības vada oģreniete Katrīna Dimšone. Tie, kuriem nepieciešams, var apmeklēt nodarības pie psihologa. Ļoti iecienīti ir kanisterapija — draudzēšanās ar suniem. Trešdienas ir pavārmākslas nodarības, piektdienas — kulinārijas. Sovasar stādaudzētava "Ārītes" no Saukas pagasta uzdāvināja 32 rožu stādus. Sproģieši kopīgi veidoja dobi, stādīja rozes. Izveidojusies sadarbība ar Nodarbinātības valsts aģentūru, un, pateicoties tai, viens no iemitniekiem sāka strādāt vietējā uzņēmumā pie brāļiem Kronišiem siltumtīņu izgatavošanā. Citi palīdz izvēties saimniecības ražas novākšanā, lasa mežā sēnes un ogas vai ada zeķes, kuras pārdo. "Sabiedrībā ir lieli aizspriedumi pret šādiem cilvēkiem, bet, ja piemēram, Kaspuru paņemtu kāds par apkopēju, man liekas, viņi būtu pārsteigti, cik labi viņš pieprot šo darbu. Kad viņš tīra virtuvi, tur viss spīd un laistās," stāsta Ingrida.

Domā par atelpas brīža pakalpojumu

Darbinieki šeit visi ir vietējie no Sproģiem. Viena no būtiskām prasībām, izvēloties kandidātus, bija viņu stresa noturība. Šajā darbā nevar ļaut vaļu emocijām, bet tieši šādas situācijas radās pirmajos darba mēnešos. Bez vadītājas šeit strādā aprūpētāja, viņa ir arī nodarību vadītāja, un trīs apsargi jeb ekas dežuranti. Viņi nāk uz naktsmaiņām darbdienās, bet nedēļas nogalēs šeit ir visu diennakti. Gads pagājis, prasmes ir apgūtas, tāpēc sestdienās un svētdienās šeit ir pavisam klusi, jo liela daļa iemitnieku izbrauc pie radmiem, draugiem vai uz mežu ogot, sēņot. Piemēram, Kaspars un Aļona, kuri šeit ir vienīgais pāris, brauc pie draugiem, kāda cita pāra, kas arī dzīvo grupas dzīvoklī Rīgā.

Ingrida saka, ka rosīnājusi novada sociālo dienestu un domes attīstības nodaļu domāt par ēkas otrā stāva izmantošanu un izveidot tajā atelpas brīža pakalpojumu — īslaicīgas sociālās aprūpes vietu, kur uz īsu laiku atvest tos, kuri pārējā laikā dzīvo ģimenēs un nepieciešama pastāvīga aprūpe. Gads arī parādījis, ka nepieciešamas specifiskas zināšanas un tāpēc iestājusies universitāšu šoferu nevēlēšanās uzņemt dzīvokļa iemitniekus autobusā. Ie-

KOPDARBS. Pie sienas keramikas tehnikā radīta glezna, kuru veidoja visi šeit dzīvojošie.

MAF
Mediju atbalsta fonds

Projektu finansē Mediju atbalsta fonds no Latvijas valsts budžeta līdzekļiem. Par materiāla saturu atbild laikraksts "Staburags".